

Norrköpings kommun
Stadsbyggnadskontoret
Fysisk planering
fysiskplanering@norrkoping.se

Norrköping 2011-01-15

Synpunkter på detaljplan för fastigheten Marmorbrottet 1:9 inom Kolmården i Norrköpings kommun

Bråvikenförkastningen har höga biologiska värden. En orsak är det gynnsamma klimatet i den sydvända branten, en annan är områdets geologi. Vid Marmorbruket är inslaget av urkalksten stort och här finns ett av kommunens artrikaste områden med kärlväxter. Kanske till och med det artrikaste.

Det finns äldre uppgifter om sällsynta lavar i området och fynden av rödlistade mossor är flera. Fågelfaunan har inventerats och sammanlagt har så många som 72 arter noterats vid Marmorbruket. Även nattaktiva storfjärilar har inventerats systematiskt. Marmorbruket framstår här som en av de främsta lokalerna i Östergötland.

Platsen har lockat människor sedan lång tid tillbaka. Redan på stenåldern fanns det människor vid Fagervikboplatsen, som är en av landets mest kända stenåldersboplatser.

För ca tjugo år sedan genomförde Naturskyddsföreningen en noggrann inventering i området. En redogörelse av observationerna finns i skriften "Växterna vid Kolmårdens Marmorbruk".

Sammanlagt noterades ca 450 växtarter, åtta är rödlistade idag (Gärdenfors 2010).

Samtidigt utfördes en inventering av fågelfaunan. Av 72 arter som noterades är åtta rödlistade idag. Ca 40 av de iakttagna fåglarna häckade i området.

Ett exemplar av skriften bifogas.

Vid Länsstyrelsens floraövervakning har flera rödlistade kärlväxter noterats vid Marmorbruket t ex buskvicker, piploka och långbladig spåtistel. Medlemmar i Naturskyddsföreningen deltar regelbundet i floraövervakningen.

I rapportserien "Natur i Norrköping" har kommunen givit ut en rapport "Rödlistade arter i Norrköpings kommun" (Gustafsson, A. 2004). Rapporten innehåller ett urval rödlistade arter. Varje art är beskriven med text, bild och utbredningskarta. Vesa Jussila har förtjänstfullt gjort bilderna/illustrationerna. Av rapporten framgår det, med all önskvärd tydlighet, att området vid Marmorbruket hyser många olika sällsynta arter. Rödlistade kärlväxter, mossor, lavar, fåglar, fjärilar och kräldjur är relativt vanliga där. Den senare gruppen representeras bl a av hasselsnoken, en art som observerats vid ett par tillfällen, av föreningens medlemmar, vid Snörom.

En annan rapport i serien ”Natur i Norrköping” har författats av Jens Johannesson. Namnet på rapporten är ”Bråvikenförkastningen, inom Norrköpings kommun”. Även i denna rapport framgår det att Marmorbruksområdet har en mycket rik kärlväxtflora. Lokalens unika mossarter var kända redan på 1800-talet!

En tredje rapport i serien ”Natur i Norrköping” har namnet ”Fjärilsfaunan i Norrköping”. Författare är Vesa Jussila. Om Marmorbruket skriver han: ”Området har en kalkhaltig berggrund som med sin branta, sydvända exponering är värmegynnad. Dessa faktorer tillsammans ger en mycket artrik fauna vilket torde ha få motsvarigheter i länet.” Vid de inventeringar som V. Jussila genomförde vid Marmorbruket av gruppen storfjärilar hittades över 300 arter.

Under 1990-talet har 68 lokaler inventerats i Östergötland på nattaktiva storfjärilar. Resultatet är publicerat i Länsstyrelsens rapport ”Sällsynta fjärilar i Östergötland, nationellt och regionalt rödlistade arter”. Markus Franzén står bakom rapporten och han har rangordnat lokalerna utifrån rödlistepoäng. Marmorbruket placerade sig som 5:e mest värdefulla lokal bland de 68 undersökta.

I Länsstyrelsens rapport 2006:10, ”Eklänet Östergötland – naturinventering av ekmiljöer” läser vi: ”Det är med stor stolthet vi kan konstatera att vi i Östergötland har några av de finaste och mest värdefulla eklandskapen i landet, ja kanske i hela Europa. Denna stolthet innebär också ett ansvar. Ett ansvar att långsiktigt förvalta ekmiljöerna.”

I Norrköpings kommun finns flera värdefulla ekområden. Ett av dessa är objekt nr 3 Bråvikenförkastningen, som beskrivs i Naturvårdsprogrammet. Snörom ligger i norra kanten av objekt 3.

Vid Marmorbruket ligger en av landets största gropkeramiska boplatser från stenåldern, den s.k. Fagervikboplatsen (Krokek RAÄ 23:1). Den ligger vid Krokeksbassängen, som var en större vik av Litorinahavet. Hela området runt Krokeksbassängen utgör en tät mesolitisk fornlämningsmiljö med lång kontinuitet (Åkerlund m fl 2002).

I maj 2005 genomfördes en arkeologisk förundersökning vid Snörom. I sökschakten hittades bearbetad kvarts som bedömdes komma från en strandbunden mesolitisk boplat, drygt 55 meter över havet. Riksantikvarieämbetet, som genomförde undersökningen, påpekar att möjligheterna att hitta fler stenåldersboplatser i närområdet bedöms som höga. Se Riksantikvarieämbetets rapport UV ÖST 2006:8 ”Stenålder vid Marmorbruket”.

Marmorbrottet 1:9 ligger inom flera riksintressen. Ur bilagan ”Riksintresse i Norrköpings kommun” till Gemensam översiktsplan för Linköping och Norrköping citerar vi nedan olika stycken.

Riksintresse för naturvården:

2.6 Bråvikens förkastningssystem

Värdeomdöme:

Den långsträckt, mäktiga och mycket framträdande Bråvikenförkastningen utgör en utomordentligt värdefull och skyddsvärd naturmiljö. I branter och på krön finns bitvis en mycket intressant flora och fauna. Förkastningsbranten är ett klassiskt område inom svensk geovetenskap.

Förutsättningar för att områdets naturvärden skall bibehållas:

Naturvärdena kommer att bestå om området undantas från ingrepp som t.ex. anläggningar, bebyggelse, täkt samt avverkning i branter och på krön.

Norrköping kommuns ställningstagande:

Området skall skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada naturmiljön.

Riksintresse för friluftslivet:**3.1 Bråviken – Kolmårdenområdet***Beskrivning:*

Bråviken-Kolmårdenområdet sträcker sig från Krokek i väster till Säter i öster och cirka 1,5 km in från Bråvikenstranden. Mot Bråviken bildar den ca 50 m höga förkastningen en mäktig och iögonfallande brant. Den innanförliggande terrängen är relativt plan. Området är i huvudsak bevuxet med barrskog - ofta hällmarkstallskogar - av olika ålder. Några mindre lövskogsområden med ett rikare växt- och djurliv finns bl a vid Marmorbruket. Vid Marielund ligger ett mindre urskogsreservat. Från Marmorbruket och ytterligare några platser har man en vidsträckt utblick över Bråviken och Vikbolandet.

Värdeomdöme:

Bråviken-Kolmårdenområdet med sin mäktiga förkastningsbrant och möjlighet till naturupplevelser utgör ett värdefullt område för det rörliga friluftslivet.

Norrköping kommuns ställningstagande:

Området skall skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada riksintresset.

Riksintresse 4 kap Miljöbalken:

Från Arkösund och norrut längs kusten gäller riksintressebestämmelserna ”högexploaterad kust”, 4 kap MB 4 §. Inom området ”högexploaterad kust”, gäller, förutom att natur- och kulturvärden inte påtagligt får skadas, också särskilda regler för fritidsbebyggelse och vissa typer av industrianläggningar som omfattas av regeringens tillåtlighetsprövning enligt 17 kap MB. Med kompletteringar avses sådana tillskott till en befintlig bebyggelsegrupp, som innebär att det av fritidsbebyggelse ianspråktaga området inte ökar nämnvärt i omfattning, eller tillskott som innebär en naturlig avrundning av ett befintligt bebyggelseområde. Som komplettering räknas även förtätning inom befintliga bebyggelseområden. Inom området ”obruten kust”, förutom att natur- och kulturvärden inte påtagligt får skadas, gäller förbud mot etablering av vissa miljöstörande anläggningar samt att friluftslivets och turismens intressen ska prioriteras vid bedömning av olika exploateringsföretag med mera.

Norrköping kommuns ställningstagande:

Området skall skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada riksintresset.

Riksintresse kulturmiljövård:

(Marmorbrottet 1:9 ligger i anslutning till detta riksintresse)

5.10 Fagervik-Marmorbruket*Motivering:*

A. Fornlämningsmiljö från yngre stenåldern av stort vetenskapligt och forskningshistoriskt intresse.

B. Tidig industrimiljö med marmorbruk av medeltida ursprung med bebyggelse från perioden 1700- till 1900-talen.

Uttryck för riksintresset:

A. Delundersökt gropkeramisk boplat. Resultaten från den första undersökningen lade grunden för fasindelningen av den gropkeramiska kulturen.

B. Industrilämningar i form av stenbrott, varphögar, magasin och bostadsbebyggelse.

Säkerställande:

Marmorbruket innehåller sådana värden att området utgör riksintresse för både dess natur- och kulturmiljö, liksom för dess fritidsmiljö. All typ av exploatering är med andra ord mycket känslig i denna miljö. Ett av de största hoten mot den riksintressanta kulturmiljön är bristande underhåll och förändringar av bruksmiljöns byggnader.

Norrköping kommuns ställningstagande:

Området skall skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada kulturmiljön.

Med hänvisning till Marmorbruksområdets dokumenterade höga biologiska värden i form av rik kärlväxtflora, unika mossarter och ovanligt många insektsarter anser Naturskyddsföreningen Norrköping att det är olämpligt att bebygga Marmorbrottet 1:9.

Området ligger inom Riksintresse för naturvården, Riksintresse för friluftslivet, Riksintresse 4 kap Miljöbalken och i anslutning till Riksintresse kulturmiljövård. Föreningen menar att det inte är lämpligt att bebygga sådana områden.

För att få klarhet i var exploatörer kan köpa mark och föreslå bebyggelse, behöver kommunen ta fram en fördjupad översiktsplan för Krokek. Planen ska bl a innehålla uppgifter om permanent- och fritidsboende, offentlig och kommersiell service, kollektivtrafik, gång och cykelvägnät, närreklamationsområden, värdefull natur och vegetation, intressanta kulturmiljöer och fornlämningar.

Slutligen vill Naturskyddsföreningen Norrköping påpeka en oklarhet i Planbeskrivningen. På sidan 12 (17) finns under rubriken "Fornlämningar" följande mening: "Det finns dock inget som tyder på att det finns ytterligare fornlämningar inom planområdet."

Riksantikvarieämbete är av en annan åsikt! De har gjort en arkeologisk förundersökning sydväst om lokalgatan vid Snörom (UV 4). I rapporten UV ÖST 2006:8 skriver de: "Norrut vidtar en flack platå med ytterligare lämpliga boplatslägen."

Med vänlig hälsning

Göran Esbjörnsson
Naturskyddsföreningen Norrköping

Ordförande och postmottagare: Göran Esbjörnsson, Eknäsgatan 39, 603 54 Norrköping

Information om Naturskyddsföreningen finns på föreningens hemsida:
www.naturskyddsforeningen.se/norrkoping

Bilaga: Naturskyddsföreningens skrift nr 5: Växterna vid Kolmårdens Marmorbruk